

geraakt: ca. vijfhonderdduizend ingeschreven werklozen, ca. tweehonderdvijftigduizend die als arbeidsongeschikten een uitkering ontvangen¹, maar het algemene beeld dat Nederland anno 1985 biedt, is dat van een materiële welvaartsstaat welke men veertig jaar eerder voor onbestaanbaar zou hebben gehouden.

*

Ten aanzien van het (zoveel moeilijker te meten) welzijn ligt de zaak gecompliceerder.

De fysiek-uitputtende arbeid is uit het leven van veruit de meeste Nederlanders verdwenen; zij werken minder lang (in '61 werd bij de overheid, kort nadien in een groot deel van het bedrijfsleven, de vrije zaterdag ingevoerd²); zij hebben jaarlijks enkele weken vakantie waarbij de lonen en salarissen worden doorbetaald, al of niet met een toeslag; die vakantie kan vaak in het buitenland worden doorgebracht.³ De medische voorzieningen zijn verbeterd en de gemiddelde levensduur is verlengd maar niet alle bejaarden voelen die verlenging als zinvol. Er is sprake van lucht-, bodem- en waterverontreiniging alsook van geluids-overlast. Het land is in het westen, vooral in de z.g. Randstad Holland, overvol geworden. De steden, alle omgeven door nieuwe wijken, hebben veel van hun charme en intimiteit, veel ook van hun gezelligheid verloren. De samenleving is chaotischer geworden – herhaaldelijk komen corruptieschandalen aan de dag, ook bij de overheid. Illegale kapitaalvlucht en belastingontduiking komen op grote schaal voor. Ook is de onveiligheid toegenomen. Met '50 vergeleken is in '85 het aantal aangegeven gevallen van mishandeling ruim tweemaal zo groot geworden, het aantal diefstallen bijna achttien maal zo groot, het aantal gevallen van

¹ Een deel van diegenen die een uitkering ontvangen (en van diegenen die geen uitkering nodig hebben), heeft daarnaast inkomsten als 'zwartwerkers'. Er zijn evenwel ook enkele honderdduizenden niet-ingeschreven werklozen, vooral leden van ethnische minderheden. ² In '45 waren naar schatting van de ca. negen miljoen ingezetenen driehonderdtachtigduizend in dienst van de overheid, in '85 zijn het naar schatting negenhonderdduizend geworden op een totaal van veertien-en-een-half miljoen ingezetenen. ³ In de winter van '84 op '85 gaan twee miljoen Nederlanders in het buitenland met vakantie, in de zomer van '85 doen dat bijna vijf-en-een-half miljoen. Velen maken daartoe van vliegtuigen gebruik. Schiphol dat in '46 bijna driehonderdvijftigduizend luchtpassagiers had, heeft er in '85 bijna elf-en-een-half miljoen.